

2003-2004
HANEHALKI TÜKETİM HARCAMALARI

DİE'nin yayınladığı 2003-2004 Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçlarına göre;

- **Hanehalkı tüketim harcamalarının yarıdan fazlasını gıda ve konut harcamaları oluşturmaktadır.**
- **İstanbul başta olmak üzere batı illerinde konut ve kira harcamaları ön plana çıkarken, doğu illerinde gıda harcamaları ilk sırada yer almaktadır.**

• Hanehalkı bütçe anketleri, bireylerin tüketim yapılarını ve gelir düzeylerini; sosyo-ekonomik gruplara, kırsal, kent ve bölgelere göre ortaya çıkaran çalışmalardır. Bu anketlerle tüketim alışkanlıkları, tüketim harcaması türleri ile mal ve hizmet harcamalarının çeşitliliği, hanehalkının sosyo-ekonomik özellikleri, hanehalkı fertlerinin çalışma durumları, hanehalkının toplam geliri, gelirin elde edildiği kaynaklar vb. konular hakkında bilgiler derlenmektedir.

• İlk uygulaması 1994 yılında yapılan Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi, 2002 yılında Hanehalkı Bütçe Anketi olarak hanehalklarının tüketim harcamalarına ait bilgileri elde etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. 2003 Hanehalkı Bütçe Anketi, 25.920 örnek hanehalkına uygulanarak, Türkiye geneli, kentsel ve kırsal yerler ile İstatistik Bölge Birimleri sınıflaması bazında tüketim harcaması ve gelir dağılımı göstergeleri elde edilmiştir.

• 2003 Hanehalkı Bütçe Anketinin 2/3'ü ve 2004 yılında yapılan Hanehalkı Bütçe Anketi veri setleri bir araya getirilerek oluşturulan ve iki yılı kapsayan 2003-2004 Hanehalkı Bütçe Anketi, kırsal yerleşim yerinde 7.536, kentsel yerleşim yerlerinden 18.179 örnek hanehalkı olmak üzere toplam 25.715 örnek hanehalkına uygulanmıştır. Anketten elde edilen sonuçlar, genişletme katsayıları ile çarpılarak hanehalkı aylık bütçe tahminlerine ulaşılmaktadır.

Harcama gruplarına göre hanehalkı tüketim harcamalarının dağılımı

Genel göstergeler (Aylık ortalama)	2002	2003	2003-2004	2002 2003/04 Değişim
Hanehalkı sayısı	16,446,645	16,744,495	16,983,135	3.3
Toplam tüketim harcaması (Bin YTL)	10,047,307	12,363,160	14,291,539	42.2
Hanehalkı ort. aylık tüketim harcaması (YTL)	611	738	842	37.7
Kişi başına ort. aylık tüketim harcaması (YTL)	145	176	203	40.2
Toplam tüketim harcaması %	100.0	100.0	100.0	0.0
1. Gıda ve alkolsüz içecekler	26.7	27.5	26.9	0.2
2. Alkollü içecekler, sigara ve tütün	4.1	4.1	4.2	0.1
3. Giyim ve ayakkabı	6.3	6.2	6.5	0.2
4. Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar	27.3	28.3	27.5	0.2
5. Mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri	7.3	5.7	6.3	-1.0
6. Sağlık	2.3	2.2	2.3	0.0
7. Ulaştırma	8.7	9.8	9.4	0.7
8. Haberleşme	4.5	4.3	4.4	-0.1
9. Eğlence ve kültür	2.5	2.2	2.3	-0.1
10. Eğitim hizmetleri	1.3	2.0	2.1	0.7
11. Lokanta, yemek hizmetleri ve oteller	4.4	4.1	4.3	-0.1
12. Çeşitli mal ve hizmetler	4.6	3.5	3.8	-0.8

- 2003-2004 anketi sonuçlarına göre Türkiye genelinde aylık hanehalkı tüketim harcamalarının toplamı 14.3 milyar YTL olarak tahmin edilmiştir. Aylık ortalama hanehalkı tüketim harcaması 2002 yılında 611 YTL iken son ankette yüzde 37.7 artışla 842 YTL'ye yükselmiştir. Hanehalkının yıllık bazda ortalama harcama tutarı 2002 yılında 7.331 YTL iken, 2003-2004 anketinde ise 10.098 YTL olarak hesaplanmıştır.

- 2002 yılının nüfusu 69.3 milyon kişi, 2003-2004 anketi için de nüfus 70.2 milyon kişi olarak alındığında kişi başına ortalama aylık harcama tutarı anılan dönemler için sırasıyla 145 YTL ve 203 YTL olarak hesaplanmıştır. Yıllık harcama tutarları ise 2002 de 1.740 YTL, 2003-2004'te 2.436 YTL'dir.

- Türkiye genelinde hanehalkı tüketim harcamalarının yarısından fazlasını gıda (% 26.9) ve konut (% 27.5) harcamaları oluşturmaktadır. Hanehalkı bütçelerinin yüzde 9.4'ü ise ulaşım giderleri için kullanılmaktadır. Bu üç kalemin payı yüzde 63.8'e ulaşmaktadır.

- **Hanehalklarının eğitim (% 2.1) ve sağlık (% 2.3) harcamalarına ayırdığı pay alkollü içecekler ve sigaraya (% 4.2) ayrılan payın altında kalmıştır.** Eğitim hizmetlerine ayrılan pay 2002 yılında yüzde 1.3 iken 2003-2004 döneminde yüzde 2.1 seviyesine yükselmiştir.

- 2002 yılıyla karşılaştırıldığında, 2003-2004'te ev eşyası, haberleşme, kültür ve eğlence, otel, lokanta ve pastane ile çeşitli mal ve hizmetler harcamalarının payı

gerilerken; gıda, alkollü içecek, sigara ve tütün, eğitim, giyim ve ayakkabı, konut, ulaştırma harcamalarının payı ise artmıştır.

Harcama gruplarının İstatistiki Bölge Sınıflaması bazında dağılımı

BÖLGELER	Gıda ve alkolsüz içecekler	Alkollü içecekler, sigara ve tütün	Giyim ve ayakkabı	Konut ve kira	Mobilya, ev aletleri ve bakım hizmetleri	Sağlık	Ulaştırma	Haberleşme	Eğlence ve kültür	Eğitim hizmetleri	Lokanta ve oteller	Çeşitli mal ve hizmetler
Toplam	26.9	4.2	6.5	27.5	6.3	2.3	9.4	4.4	2.3	2.1	4.3	3.8
Akdeniz	29.6	4.3	6.8	23.5	6.9	2.3	11.4	4.1	2.0	1.5	3.6	4.0
Batı Anadolu	23.8	4.3	6.4	28.4	6.9	2.2	10.1	4.5	2.8	2.3	4.3	4.0
Batı Karadeniz	34.1	4.1	6.6	26.1	6.1	1.5	7.1	4.6	1.5	1.6	3.0	3.8
Batı Marmara	27.5	5.0	6.2	27.6	5.8	2.7	8.5	4.2	2.2	1.7	4.6	4.0
Doğu Karadeniz	31.1	3.6	7.4	24.1	7.1	2.5	7.7	4.8	2.4	3.2	2.8	3.4
Doğu Marmara	26.3	4.8	6.9	25.6	6.8	2.1	10.0	4.7	1.9	1.6	5.3	3.7
Ege	26.3	4.9	6.3	27.3	6.6	2.0	9.9	4.1	2.5	1.9	4.5	3.5
Güneydoğu Anadolu	39.0	4.2	7.7	22.8	5.5	2.0	5.8	3.6	1.5	0.7	2.5	4.7
Kuzeydoğu Anadolu	35.8	5.0	8.2	25.6	7.4	1.4	5.2	4.2	1.4	1.5	1.5	2.8
Orta Anadolu	32.6	5.3	6.8	26.9	6.7	1.7	7.0	4.6	1.6	1.1	2.3	3.5
Ortadoğu Anadolu	34.4	4.2	7.8	25.0	6.6	1.5	7.1	4.4	1.7	1.2	2.7	3.3
İstanbul	20.0	3.1	5.5	32.2	5.2	3.0	10.4	4.6	3.0	3.1	5.9	3.9

- Hanehalkı bütçesinden gıda harcamalarına en fazla payı Güneydoğu Anadolu Bölgesi (% 39) ayırırken, en az payı İstanbul bölgesi (% 20) ayırmıştır.
- Hanehalkının eğitim hizmetlerine en yüksek pay ayırdığı bölge Doğu Karadeniz Bölgesi (% 3.2) olurken, en az pay Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (% 0.7) ayrılmıştır.
- Sağlık harcamalarına en yüksek pay İstanbul Bölgesinde (% 3) ayrılırken, en düşük pay Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde (% 1.4) ayrılmaktadır.
- Konut harcamalarında İstanbul Bölgesi (% 32.2) ve Ankara Bölgesi (% 30.8) ilk sıralarda yer alırken, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde (% 22.8) konut harcamalarına diğer bölgelerden daha az pay ayrılmaktadır.

İstanbul ve Orta Anadolu'da En Zengin ve En Fakir %20'lik Dilimler

2003-2004	Toplam	En Fakir %20	En Zengin %20
GÜNEYDOĞU ANADOLU			
Hanehalkı sayısı	1,172,090	234,418	234,418
Fert sayısı	7,068,721	1,297,166	1,410,441
Toplam tüketim harcaması	704,311	76,100	258,705
Hanehalkı aylık tüketim harcaması (YTL)	601	325	1,104
Kişi başına aylık tüketim harcaması (YTL)	100	59	183
ORTADOĞU ANADOLU			
Hanehalkı sayısı	688,260	137,652	137,652
Fert sayısı	3,824,569	785,716	735,565
Toplam tüketim harcaması (BinYTL)	462,458	41,678	158,404
Hanehalkı aylık tüketim harcaması (YTL)	672	303	1,151
Kişi başına aylık tüketim harcaması (YTL)	121	53	215
İSTANBUL			
Hanehalkı sayısı	2,849,570	569,914	569,914
Fert sayısı	11,006,647	2,096,494	2,136,601
Toplam tüketim harcaması (BinYTL)	3,606,925	314,753	1,551,972
Hanehalkı aylık tüketim harcaması (YTL)	1,266	552	2,723
Kişi başına aylık tüketim harcaması (YTL)	328	150	726

- Bölgelerin aylık hanehalkı harcamalarına bakıldığında, 1.266 YTL ile en yüksek aylık ortalama harcamanın İstanbul Bölgesinde, en düşük harcamanın ise 601 YTL ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştiği görülmektedir. Yıllık bazda ortalama harcama İstanbul Bölgesinde 15.192 YTL iken, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 7.212 YTL'dir.

- Kişi başına aylık ortalama harcama düzeylerine bakıldığında İstanbul Bölgesinde ortalama olarak kişi başına aylık 328 YTL harcama yapılırken; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kişi başına aylık 100 YTL'lik harcama yapılmaktadır.

- Türkiye'de kişi başına aylık 726 YTL'ye varan harcama düzeyiyle en zengin yüzde 20'lik kesim İstanbul Bölgesinde bulunmaktadır. En yoksul yüzde 20'lik dilimin ise aylık 53 YTL harcama düzeyi ile Ortadoğu Anadolu Bölgesinde olduğu belirlenmiştir.

- Ortadoğu Anadolu'daki en yoksul yüzde 20'lik dilimin kişi başına harcama düzeyi ile, İstanbul'daki en zengin yüzde 20'lik dilimdeki kişi başına harcama düzeyi arasında 14 kat fark bulunmaktadır.

